

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

КУРСОВІ РОБОТИ
спеціальності 016 Спеціальна освіта

*Методичні рекомендації
для студентів III-IV курсів
спеціальності 016 Спеціальна освіта*

Миколаїв

2018

ВСТУП

Кожен фахівець з університетською освітою повинен не тільки володіти міцними теоретичними знаннями, відповідно до вимог стандартної програми підготовки, не лише доводити вміння здійснювати навчання, а й проявляти здатність досліджувати, аналізувати навчально-виховний процес з метою його удосконалення.

Таким видом науково-дослідницької та самостійної діяльності студента є курсова робота.

Підготовка курсової роботи – складова частина навчальних програм. Виконання такого завдання спрямоване:

розвивати практичне вміння у проведенні дослідження, аналізі й узагальненні педагогічного досвіду, аналізі отриманих результатів, розробці рекомендацій щодо вдосконалення методів, прийомів, засобів, які застосовує у своїй професійній діяльності вчитель початкової школи;

вдосконалювати методичні навички у самостійній роботі з джерелами інформації та інформаційними технологіями;

відкривати можливості для засвоєння додаткового теоретичного матеріалу і накопичення практичного досвіду з обраного напрямку дослідження;

вдосконалювати професійну підготовку до виконання у подальшому обов'язків учителя початкової школи;

оволодіти методологією дослідження.

Таким чином, майбутньому вчителю початкової школи, відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти, засвоювати знання, уміння та навички водночас викладача, вихователя, організатора діяльності дітей, консультанта, дослідника педагогічного процесу для його удосконалення допомагає курсова робота.

КУРСОВА РОБОТА: НАПИСАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ, ЗАХИСТ, ОЦІНЮВАННЯ

1.1. Курсова робота як кваліфікаційне дослідження

В умовах переходу вищої школи на стандарти європейської освіти особливої ваги набуває проблема формування компетентного, творчого викладача. За накопичувальною кредитно-трансферною системою оцінювання знань система навчання передбачає оптимізацію освітнього процесу, посилення уваги до самостійної роботи студентів, їх самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення, дозволяє індивідуалізувати та диференціювати знання, забезпечити якість підготовки вчителів початкової школи до практичної діяльності.

Бакалаврська освітньо-професійна програма об'єднує такі складові - освітню й науково-дослідницьку. Зміст науково-дослідницької роботи студента визначається індивідуальним планом. Одночасно призначається науковий керівник.

Курсова робота - це самостійна науково-дослідницька робота, яка виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою захисту та отримання кваліфікації вчителя початкової школи. Основне завдання її автора - продемонструвати рівень своєї науково-методичної кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні завдання педагогічної практики.

Курсова робота сприяє поглибленому самостійному вивченню певної проблеми, виявляє нахили та наукові зацікавлення, виробляє у студентів уміння працювати з літературою, формує і вдосконалює дослідницькі навички, допомагає закріпити та практично використати знання із певного кола суміжних наук.

Написання курсової роботи в університеті є складним і відповідальним видом навчального заняття, що вимагає від студентів ґрунтовних знань з предмета, умінь критично оцінити використані джерела, вивчати й узагальнювати

досвід роботи вчителів початкової школи, удосконалювати свою педагогічну практику та здійснювати самостійні наукові дослідження.

Виконання курсової роботи у вищій школі передбачає досягнення одночасно як навчальної, так і дослідницької мети, оскільки автор роботи, з одного боку, повинен продемонструвати повноту засвоєння навчального матеріалу, широту ознайомлення з літературою з певної проблеми, а з іншого - виявити вміння аналізувати конкретні лінгводидактичні факти, узагальнювати їх і робити обґрунтовані та правильні висновки. Отже, самостійна науково-дослідна робота покликана поглибити знання студентів з лекційного курсу методики викладання української мови, сформулювати такі уміння й навички:

1. **Методологічні:** здійснювати порівняльний аналіз дидактичних систем, їх методологічних засад, знати зміст новітніх педагогічних технологій; критично оцінювати та переосмислювати традиційні підходи, методи, засоби навчання; застосовувати набуті знання на лекційних, практичних, лабораторних заняттях.

2. **Конструктивно-планувальні:** створювати власні методичні розробки; конструювати оптимальну систему занять; складати плани-конспекти уроків за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки школярів; визначати цілі та завдання уроків української мови з правопису з урахуванням етапу навчання; обирати ефективні прийоми досягнення сформульованих цілей з урахуванням вікових особливостей дітей за етапом навчання; визначати типи вправ і послідовність їх виконання згідно з етапами оволодіння мовленнєвими вміннями та навичками, а також з урахуванням труднощів засвоєння навчального матеріалу та рівня підготовленості учнів; використовувати реальні та проектувати навчальні мовленнєві ситуації, а також відповідний їм мовленнєвий матеріал для сприймання і засвоєння мовних одиниць, що вивчаються, їх застосування у мовленнєвій діяльності; проектувати та створювати необхідні наочні матеріали для проведення уроків української мови та читання; складати план і сценарій позакласного заходу.

3. **Організаційні:** організовувати виконання накресленого плану; забезпечувати мовленнєву діяльність школярів на уроках української мови та

читання; вносити методично виправдані корективи в плани занять з урахуванням умов навчання; навчати учнів початкової школи найбільш раціональних прийомів самостійної роботи; раціонально поєднувати колективні й індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та етапу навчання; здійснювати різноманітні прийоми активізації діяльності дітей; методично доцільно використовувати традиційні наочні посібники, аудіативні, аудіовізуальні та візуальні технічні засоби навчання; організовувати позакласні заходи з української мови та читання відповідно до складеного плану та сценарію.

4. **Діагностичні:** володіти навичками педагога-дослідника, прогнозіста, а саме: вивчати інтереси, здібності учнів; здійснювати діагностику колективу; здійснювати самоаналіз, самооцінку ефективності своїх занять та позаурочних заходів; уміти об'єктивно оцінювати знання, навички, рівень навченості кожної особистості.

5. **Розвивально-виховні:** реалізовувати загальноосвітній, розвивальний і виховний потенціал мовленнєвого матеріалу заняття або серії занять; формувати та розвивати інтелектуальну й емоційну сферу особистості учня, його пізнавальні інтереси; вирішувати засобами мови та літератури завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання.

6. **Дослідницькі:** вивчати ставлення дітей до навчального предмету та виявляти рівень сформованості їхніх мовленнєвих навичок і вмінь; проводити з урахуванням етапу навчання та вікових особливостей дітей, методичний аналіз мовного матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння та добору оптимальних шляхів попередження помилок; проводити спостереження та комплексний аналіз відвіданих уроків, теоретично обґрунтовувати різні сторони навчальної діяльності; спостерігати, аналізувати й узагальнювати досвід учителів і студентів, переносити ефективні прийоми та форми роботи в практику своєї педагогічної діяльності; вивчати методичну літературу та теоретично осмислювати навчальний процес у формі виступів на методичних семінарах, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи нові форми та прийоми навчання.

Зміст курсової роботи залежить від об'єкта дослідження, тобто від того, яка складова частина мовної освіти школярів початкової школи стає предметом вивчення. Загальною умовою успішного виконання курсової роботи на будь-яку тему є глибоке й усвідомлене розуміння сутності досліджуваного питання. Саме тому варто починати роботу із засвоєння програмового матеріалу з обраної теми, який подано в спеціальності 016 Спеціальна освіта. Це дасть змогу скласти попередній план майбутньої роботи.

До курсової роботи ставляться основні вимоги: актуальність тематики, відповідність її сучасному стану та перспективі розвитку вищої освіти; науковий виклад проблеми у всіх її аспектах - лінгвістичному, психологічному, педагогічному, методичному; опис пропонованої методичної системи тощо; узагальнення результатів, обґрунтування висновків, практичних рекомендацій.

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Студент вирішує яка з тем його більше цікавить, як вона пов'язана з досвідом його роботи та спілкуванням з дітьми, з проблемою, над якою працює методичне об'єднання вчителів початкових класів його школи. Після вибору теми, її осмислення і обґрунтування слід з'ясувати об'єкт, предмет і мету дослідження, визначити конкретні задачі курсової роботи, її структуру, логіку самого процесу пошуку матеріалу, аналізу літератури, а також напрям педагогічного дослідження. Треба знати, що **об'єкт дослідження** – це частина об'єктивної реальності, яка на даному етапі стає предметом теоретичної і практичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта). **Предмет дослідження** є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) у процесі дослідження з певною метою в конкретних умовах. **Мета дослідження** пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Наявність мети дослідження дозволяє визначити **завдання дослідження**: вивчення теоретичних питань, вивчення практики вирішення даної проблеми, обґрунтування системи заходів для вирішення проблеми, експериментальна перевірка, розробка рекомендацій для практичної діяльності тощо.

Курсову роботу доцільно виконувати у такій послідовності:

- вибір теми;
- з'ясування об'єкта і предмета;
- визначення мети і завдань дослідження;
- виявлення і відбір літератури з теми, її вивчення;
- складання попереднього плану;
- написання вступу;
- виклад теорії та методики;
- вивчення досвіду роботи;
- формулювання висновків і рекомендацій;

- оформлення списку використаних джерел та додатків.

Потім здійснюється літературне та технічне оформлення роботи, її рецензування, підготовка до захисту і захист курсової роботи.

Рационально організувати дослідження, правильно розподілити час виконання та його планування і своєчасно виконати курсову роботу допоможе

алгоритм написання курсової роботи (Рис.2.1.)

Рис.2.1. Алгоритм написання курсової роботи

3.СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна складатися із вступу, теоретичної та практичної частин, висновків і списку використаної літератури (матеріали потрібно розташовувати у вигляді окремих розділів (розділ висвітлює самостійне питання) і підрозділів (окрема частина цього питання).

У вступі слід довести актуальність даної проблеми для педагогічної теорії та її практичну значущість. Обов'язковою частиною вступу є огляд літератури з теми дослідження, в який включають найбільш цінні, актуальні роботи (10-15 джерел).

У першій частині – теоретичній – дається аналіз наукової літератури, який включає:

- а) історико-педагогічний аспект проблеми;
- б) її філософське та психологічне обґрунтування з позицій сучасної соціально-педагогічної науки;
- в) провідні концепції сучасної педагогічної теорії по даній проблемі.

У заключенні потрібні чітко виділені теоретичні позиції, з яких потрібно виходити при розробці основних питань теми.

У другій частині – практичній (експериментальній) – необхідно описати педагогічний досвід роботи по даній проблемі школи (окремого вчителя), використовуючи матеріали спостережень, бесід з учителями, дітьми, батьками або публікації в педагогічній періодиці. Особливо цінним буде опис власного педагогічного досвіду або елементів експерименту.

У висновках робиться загальний підсумок проведеної роботи по всій темі на основі теоретичних висновків першої частини та даних експерименту, визначаються шляхи вдосконалення даного аспекту в практиці роботи школи. Основна вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Потім розміщується список використаної літератури, який містить бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою курсової роботи. Література розташовується під номерами в алфавітному порядку

авторів та назв праць, спочатку видання українською мовою, потім – іноземними. У тексті роботи слід давати у дужках посилання на номери списку. Якщо необхідно вказати номер сторінки, її ставлять через кому після номера видання. Правильно складений бібліографічний список допоможе раціонально зробити оформлення посилань при цитуванні.

Курсова робота може містити ілюстрації у тексті або оформлені у вигляді додатків: таблиці, графіки, схеми, а також мати додаток, де розміщуються матеріали анкетних опитів, бесід з учнями, фрагменти уроків, конспекти уроків, малюнки й творчі роботи, фотографії тощо.

Усі додатки повинні мати порядкову нумерацію та назви, що відповідають їхньому змісту. Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту роботи. Обсяг курсової роботи має бути в межах 25-30 сторінок друкованого тексту без урахування додатків і списку літератури.

4.ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи:

- підготовчий;
- етап роботи над змістом;
- заключний етап.

4.1.Підготовчий етап роботи над курсовою роботою

Необхідно зрозуміти, що курсова робота вимагає систематичного читання, роздумів, великої кількості підготовлених записів та ретельного оформлення.

Вибравши тему, необхідно записати її в точному формулюванні, пригадати свої знання з лекційних курсів, літературу. Необхідно скласти на підставі цих роздумів робочий план в загальній формі. Такий чорновий робочий план допоможе при читанні наукової літератури зосередити увагу на головному, не випустити з уваги логіку теми, організувати самоконтроль (добре видно, на які пункти плану звертати увагу, поки не знайдена відповідь в літературі). Далі слід

вже цілеспрямовано відбирати матеріал.

Вибравши тему курсової роботи, треба з'ясувати її задачі, уважно переглянути рекомендації за змістом теми та організації експериментального дослідження. Це дозволить чіткіше сформулювати робочий план. Визначаючи *об'єкт*, треба знайти відповідь на запитання: що розглядається? *Предмет* дослідження – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення. *Мета дослідження*, яка пов'язана з об'єктом і предметом, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення дозволяє визначити *завдання дослідження*, які можуть включати такі складові:

- Вирішення певних теоретичних питань;
- Всебічне вивчення практики;
- Обґрунтування системи заходів щодо вирішення даної проблеми;
- Експериментальна перевірка запропонованих заходів;
- Розробка методичних рекомендацій та пропозиції для використання результатів у практиці.

При доборі літератури корисно дотримуватися принципу «від загального до конкретного», тобто познайомитися спочатку з коротким й найзагальнішим викладом теми. Для цього рекомендується звернутися до відповідних статей «Педагогічної енциклопедії», до «Педагогічного словника». Для знайомства з новими публікаціями по вибраній проблемі потрібно звернутися до періодичних видань журналів та газет «Початкова школа», «Початкова освіта», «Розкажіть онуку» тощо. Також переглянути покажчик статей за рік, розміщений у останньому номері журналу. Цікавий матеріал можна знайти в брошурах серій «Педагогіка й психологія», «Педагогічний факультет» видавництва «Знання». Нарешті, велику кількість бібліографічних відомостей містять систематичні каталоги у бібліотеках.

4.2.Робота над текстом курсової роботи

Накопичення інформації – наступний етап роботи. Знайомлячись із книгою або статтею, необхідно заповнити на неї бібліографічну картку такого змісту: а)

автор, назва, місто, рік видання; б) про що мовиться у книзі (з позиції вашого до неї відношення, ваших вимог); в) оцінка книги з погляду можливості її використання в курсовій роботі.

Наприклад, картка може мати такий вигляд:

Олійник М.Й. Моральне виховання школярів. Питання теорії. М., Педагогіка, 2000.

Монографія. Детально показана історія становлення й розвитку теорії етичного виховання. Розглянуто закономірності процесу виховання. Розділ VI – про вивчення дітей й оцінки рівня їх етичної вихованості.

Необхідно звернути увагу на історичний аспект (I й II розділи.), методику виявлення етичної вихованості (VI розділ.).

Такі бібліографічні картки зручно сортувати у відповідності з пунктами робочого плану. Потім слід приступити до читання відібраних джерел й конспектуванню основної інформації.

Робити записи – це, перш за все, вміння знайти й відібрати потрібне теоретичне положення, статистичні дані, цікаві філософсько-педагогічні вислови.

Виписувати можна дослівно (цитатами), або у вільному переліку. Іноді великі фрагменти записуються своїми словами, а самі суттєві, яскраві положення точно цитуються. Але у будь-якому випадку необхідно робити посилання на джерело (автор, книга, сторінка).

Найсерйозніша увага повинна бути звернена на дослідно-експериментальну роботу, тобто на отримання конкретних даних про стан навчально-виховного процесу по проблемі, що вивчається.

4.3. Заключний етап роботи над курсовою роботою

Закінчивши збір літературного матеріалу і провівши експериментальну роботу, можна приступити до остаточного складання тексту курсової роботи.

Висловлювати матеріал потрібно логічно й послідовно. Кожне положення повинно бути слідством попереднього, один доказ має впливати з іншого. Не дозволяйте собі захоплюватися зауваженнями й думками, які не викликані попереднім аналізом, навіть якщо вони самі по собі цікаві.

Логічність, обґрунтований зв'язок окремих положень дістається завдяки чіткому проходженню плану. Якщо студенти добре зрозуміли загальну структуру курсової роботи, вдумливо попрацювали з літературою по своїй темі, то план в загальному вигляді вже є. Тепер справа за стилістичною доробкою заголовків розділів та пунктів. Таким чином, план у кінцевому вигляді стає змістом курсової роботи.

5.ЛІТЕРАТУРНЕ ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна бути надрукована й вкладена в стандартну папку. Обов'язкові поля: Параметри сторінки: верхнє, нижнє – по 2 см, праве поле – 1,5 см.; лівє поле - 2 см; шрифт Times New Roman, 14-й кегль, міжрядковий інтервал - 1,5, нумерація сторінок. Курсова робота починається з титульного аркуша, на ньому цифра 1 не ставиться (Рис.4.1.). На другій сторінці розміщується “Зміст”, на ній цифра 2 не ставиться, на наступній сторінці проставляється цифра 3 і далі згідно з порядком. Порядковий номер сторінки проставляється посередині верхнього поля.

Титульний аркуш, зміст та висновки доцільно писати й оформляти після того, як вся робота закінчена і є можливість оцінити її в цілому.

Повністю оформлена курсова робота здається науковому керівнику на рецензування. При необхідності вона доопрацьовується з урахуванням зауважень, а потім ставиться на захист.

При оцінці курсової роботи враховуються:

- змістовний аспект викладу матеріалу (логічність і послідовність, повнота і репрезентативність, тобто широта використання наукових джерел, загальна грамотність та відповідність стандартам і прийнятим правилам);
- текст роботи;
- список літератури;
- додатки;
- зовнішнє оформлення титульного аркуша.

■ Запропонуйте свою тему курсової роботи

■ Запропонуйте свою тему курсової роботи

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма з курсу „Методика викладання української мови в початковій школі”. Спеціальність: учитель початкових класів. К.: Рута, 2000.- 80с.
2. Общая технология подготовки и защиты письменных работ: Методические рекомендации. – М.: Издательство педагогического общества России, 1999. – 237 с.
3. Организация и методика подготовки курсовых и дипломных работ: Методические рекомендации.-К.: РУМК, 1990.- 44 с.
4. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: Підручник – 4-те вид., випр. І доп.- К.: Знання, 2004. – 307 с. – С. 127-151.
5. Эхо Ю.Ю. Письменные работы в ВУЗах. – М.: Инфра – М, 2001.

ДЛЯ НОТАТОК ТА ПРОПОЗИЦІЙ

Кафедра спеціальної освіти

МНУ ім.. В.О.Сухомлинського

Аудиторія № 311 корпус № 1

МИКОЛАЇВ, 2018